МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

САТАЛКІНА ЛІЛІЯ ОЛЕКСАНДРІВНА

УДК 330.322:658:62

ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПОРТФЕЛІВ ПІДПРИЄМСТВА

Спеціальність 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук

Львів – 2016

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Національному університеті «Львівська політехніка» Міністерства освіти і науки України

Науковий керівник: кандидат економічних наук, доцент
Скибінський Олександр Станіславович,
Національний університет «Львівська політехніка»,
доцент кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Яковлєв Анатолій Іванович,
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
завідувач кафедри економіки та маркетингу

кандидат економічних наук, доцент
Лупак Руслан Любомирович,
Львівська комерційна академія,
доцент кафедри економіки підприємства

Захист відбудеться « 6 » квітня 2016 р. о 14:00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 35.052.03 у Національному університеті «Львівська політехніка» за адресою: 79013, м. Львів, вул. Ст. Бандери, 12, IV н.к., ауд. 209-А.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного університету «Львівська політехніка» за адресою: 79013, м. Львів, вул. Професорська, 1.

Автореферат розісланий « 2 » березня 2016 р.

Учений секретар спеціалізованої
вченої ради, к.е.н., доцент Завербний А.С.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. У сучасному економічному середовищі важливим аспектом функціонування підприємства є забезпечення його конкурентоспроможності та розвитку. Вагомий вплив на розвиток підприємства має його інвестиційна діяльність, яка характеризується не лише додатковими можливостями та перевагами, але й ризиками додаткових втрат. До основних позитивних аспектів інвестиційної діяльності можна зарахувати: отримання додаткових прибутків, забезпечення економічного, соціального, технологічного розвитку підприємства, диверсифікація його діяльності. Проте, актуальною є проблема забезпечення інвестиційної діяльності фінансовими ресурсами, зберігаючи фінансову стійкість і платоспроможність підприємства та розподіл цих ресурсів з точки зору фінансування найбільш ефективних проектів для забезпечення розвитку підприємства. Одним з інструментів, який дасть змогу вирішити означені проблеми та забезпечити оптимізування інвестиційної діяльності, є інвестиційний портфель підприємства. Саме з цієї причини актуальним є дослідження процесів формування та використання інвестиційних портфелів підприємств, що дасть змогу визначити ефективні механізми залучення інвестицій та структурувати фінансово-інвестиційне забезпечення у відповідності до обраних об’єктів інвестування.

Значний внесок у дослідження основних аспектів формування інвестиційного портфеля підприємства зробили такі вітчизняні і зарубіжні науковці: І. Бланк, І.Боярко, В. Бочаров, В. Вовк, М. Войнаренко, В. Гриньова, В. Федоренко, Дж.Кейнс, Н. Карачина, О. Кузьмін, Л. Ліпич, Р. Лупак, Т. Майорова, Г. Марковиц, Дж. Меджин, О.Мельник, М. Міллер, І. Мойсеєнко, А. Пересада, І. Скворцов, О. Скибінський, Фр. Фабоцци, А.Череп, В. Шарп, Б. Щукін, А. Яковлєв. У наукових працях цих авторів наведено погляди на трактування поняття інвестиційного портфеля підприємства, досліджено проблеми його формування, розглянуто принципи управління інвестиційними портфелями тощо.

Проте, не зважаючи на існування великої кількості праць щодо дослідження цієї проблеми вітчизняними та зарубіжними науковцями, існують питання, які потребують подальших досліджень. Зокрема, практично недослідженим є процес оптимального використання інвестиційних портфелів в контексті забезпечення розвитку підприємств, оскільки науковці здебільшого акцентують увагу на основних аспектах процесу формування. Недостатньо розробленими є концептуальні засади формування та використання інвестиційних портфелів підприємств, типологія факторів, комплексна система формування інвестиційного портфеля. Необхідність розв’язання окреслених завдань зумовили вибір теми, а також актуальність і доцільність дослідження.

Зв’язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертаційної роботи відповідає науковому напряму кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва Національного університету «Львівська політехніка» «Побудова систем процесно-структурованого менеджменту в умовах розвитку міжнародної економічної діяльності» (номер державної реєстрації № 0114U001692) (акт впровадження від 03.11.2014 р.).

Матеріали дисертаційної роботи використано при розробленні держбюджетної теми Національного університету «Львівська політехніка» ДБ/ПСМ «Методологія та інструментарій процесійно-структурованого менеджменту» (номер державної реєстрації № 0111U001215, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України №1177 від 30.11.2010 р.) на кафедрі менеджменту і міжнародного підприємництва у 2013 р. при написанні Розділу 3 «Розроблення інструментарію процесійно-структурованого менеджменту», підрозділу 3.4. «Формування моделі створення і комерціалізації інтелектуального капіталу як інструмента підвищення ефективності системи процесійно-структурованого менеджменту», пункту 3.4.10. «Комплексна система формування інвестиційного портфеля підприємства», у якому розроблено концептуальні засади формування інвестиційного портфеля підприємства із врахуванням особливостей основних складових – портфеля проектів і портфеля ресурсів (акт впровадження від 10.10.2013 р.).

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є розроблення теоретичних положень і практичних рекомендацій щодо формування та використання інвестиційних портфелів машинобудівного підприємства. Для досягнення визначеної мети у роботі встановлено такі завдання:

– уточнити економічний зміст поняття «інвестиційний портфель підприємства»;

– розвинути класифікацію інвестиційних портфелів підприємств;

– розробити метод використання інвестиційного портфеля з метою забезпечення розвитку підприємства;

– удосконалити модель формування інвестиційного портфеля підприємства;

– розвинути типологію факторів формування та використання інвестиційних портфелів підприємств;

– розвинути концептуальні засади формування та використання інвестиційних портфелів підприємства.

Об’єктом дослідження є інвестиційні процеси на машинобудівних підприємствах.

Предметом дослідження є теоретико-методологічні та практичні засади формування та використання інвестиційних портфелів машинобудівних підприємств.

Методи дослідження. У дисертаційній роботі були використані такі методи дослідження: порівняння, аналізу та узагальнення – для уточнення сутності поняття «інвестиційного портфеля підприємства» (підрозділ 1.1), аналогії та групування – під час формування класифікаційних ознак інвестиційних портфелів підприємств (підрозділ 1.1), графічний метод – для відображення результатів дослідження (усі розділи), абстрагування та моделювання – для розроблення методичних підходів та моделей процесів формування та використання інвестиційних портфелів підприємства (підрозділ 1.2, 1.3), методи системного аналізу, фінансово-економічного та статистичного аналізу - для аналізування стану та тенденцій формування та використання інвестиційних портфелів машинобудівних підприємств (Розділ 2), системний підхід та методи економіко-математичного моделювання – для розроблення методу оптимального використання інвестиційного портфеля підприємства (Розділ 3).

Теоретичною та методологічною основою дисертаційної роботи є наукова, навчально-методична література, аналітичні та статистичні огляди Державної служби статистики України, дані фінансової звітності машинобудівних підприємств, Інтернет-джерела, нормативно-законодавча база, яка регулює інвестиційну діяльність підприємств тощо.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у такому:

вперше:

– розроблено метод використання інвестиційного портфеля підприємства на основі масштабно-якісної моделі, який дає змогу визначити найбільш оптимальні для забезпечення розвитку машинобудівного підприємства, виробничо-господарські та фінансові проекти шляхом аналізування зміни основних індикаторів екстенсивного та інтенсивного розвитку;

удосконалено:

– модель формування інвестиційного портфеля підприємства, яка, на відміну від існуючих, передбачає виокремлення ресурсної та проектної складової, що є взаємопов'язаними і взаємозалежними, характеризуються синхронним перебігом, властивими цілями, принципами, факторами впливу та інструментарієм;

– типологію факторів формування інвестиційного портфеля підприємства, що відрізняється від чинних виокремленням таких груп, як законодавчо-нормативні, економічні, міжнародні, політичні, ретроспективні, інформаційні, специфічні, фінансові, ресурсні, людські; типологію факторів використання інвестиційного портфеля підприємства, яка характеризується виокремленням інформаційних, технічних, спеціальних, професійних, організаційних, економічних груп, та яка, на відміну від існуючих, дає змогу враховувати особливості функціонування підприємств машинобудівної галузі;

– класифікацію інвестиційних портфелів підприємств за основними ознаками (тип інвестицій у структурі портфеля, середовище спрямування інвестицій, цілі інвестиційної діяльності, структура фінансування, вплив структури на стабільність функціонування підприємства), яка, на відміну від існуючих, дає змогу сформувати для суб'єктів інвестиційної діяльності класифікаційне підґрунтя для прийняття управлінських рішень у сфері формування та використання інвестиційних портфелів;

набули подальшого розвитку:

– економічний зміст поняття «інвестиційний портфель підприємства», яке, на відміну від існуючих, охоплює сукупність інвестиційних ресурсів у розпорядженні підприємства, що спрямовуються на фінансування виробничо-господарських та фінансових проектів підприємства з метою забезпечення розвитку підприємства;

– концептуальні засади формування та використання інвестиційного портфеля підприємства, які, на відміну від існуючих, відображають логічну послідовність реалізації вказаних процесів з виокремленням факторів впливу на їх перебіг та конкретизацією принципів здійснення з метою підвищення ефективності інвестиційної діяльності та забезпечення розвитку підприємства.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробленні методу використання інвестиційного портфеля підприємства, удосконаленні комплексної

системи формування інвестиційного портфеля підприємства з урахуванням особливостей ресурсної та проектної складової. Наукові результати дисертації спрямовані на оптимізування процесів формування та використання інвестиційних портфелів підприємств.

Розроблені теоретико-методичні та науково-практичні рекомендації дисертаційної роботи застосовуються у діяльності СП ТОВ «Сферос-Електрон» (довідка №095-190/1 від 16.12.2014 р.), ТзОВ «Транс-Сервіс-1» (довідка №095-190/1 від 16.12.2014 р.), що засвідчує їх практичний характер.

Матеріали дисертаційної роботи використовуються у навчальному процесі Національного університету «Львівська політехніка» для підготовки студентів із спеціальності «Управління інноваційною діяльністю» при викладанні дисципліни «Економіка та управління знаннями», із спеціальності «Міжнародна економіка» та «Маркетинг» при викладанні дисципліни «Міжнародний менеджмент» (довідка №67-01-892 від 15.05.2014 р.).

Особистий внесок автора. Дисертація є самостійною науковою працею. Всі наукові результати, викладені у дисертації, отримані автором особисто. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертації використані лише ті наукові ідеї і положення, які є особистим внеском автора.

Апробація результатів дисертації. Результати дисертації розглянуто і схвалено на 11 міжнародних науково-практичних конференціях: «Економіка підприємства: сучасні проблеми теорії та практики» (м. Одеса, 2013 р.), «Менеджмент суб'єктів господарювання: проблеми та перспективи розвитку» (м. Житомир, 2013 р.), «Розвиток національних економік в умовах глобальної нестабільності» (м. Одеса, 2013 р.), «Актуальні питання розвитку економіки в умовах сучасної нестабільності» (м. Київ, 2013 р.), «Спецпроект:аналіз наукових досліджень» (м. Дніпропетровськ, 2013 р.), «Перспективні питання економіки та управління» (м. Дніпропетровськ, 2013 р.), «Управління в освіті» (м. Львів, 2013 р.), «Проблеми формування та реалізації конкурентної політики» (м. Львів, 2013 р.), «Общество и экономическая мысль в XXI в.: пути развития и инновации» (м. Воронеж, 2013 р.), «Управління економічними процесами на макро і макрорівні: проблеми та перспективи вирішення» (м. Львів, 2014 р.), а також на наукових семінарах кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва Національного університету «Львівська політехніка».

Публікації. Результати дисертаційної роботи опубліковано у 21 науковій праці, з яких 1 колективна монографія, 7 статей у наукових фахових виданнях України (із них 3 статті у виданнях, які включені до наукометричних баз даних), 2 статті у наукових періодичних виданнях іноземних держав, 11 тез доповідей. Загальний обсяг опублікованих праць становить 7,5 др. ар., з них одноосібно автору належить 6,2 др. ар.

Обсяг і структура роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (157 найменування) та 4 додатків. Загальний обсяг дисертації становить 191 сторінку. Основний обсяг дисертації викладено на 164 сторінках. Робота включає 23 таблиці та 22 рисунки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертаційної роботи, визначено мету та основні завдання, об'єкт та предмет дисертаційного дослідження, розкрито наукову новизну і практичне значення отриманих результатів; визначено особистий внесок здобувача, наведено інформацію щодо апробації досліджень.

У першому розділі дисертації **«Теоретико-методологічні і концептуальні засади формування та використання інвестиційних портфелів підприємств»** розкрито сутність та значення інвестиційного портфеля підприємства, сформовано концептуальні засади формування та використання інвестиційних портфелів підприємства, проаналізовано процеси формування та використання інвестиційних портфелів на підприємствах.

Вивчення вітчизняних та іноземних літературних джерел дало змогу об'єднати існуючі підходи до трактування поняття інвестиційного портфеля підприємства за такими сутнісними ознаками: сукупність фінансових інструментів або цінних паперів, фінансових та реальних інвестицій, об'єктів інвестування, інструментів інвестиційної діяльності. В результаті дослідження та аналізування кожного з наведених підходів, а також враховуючи специфіку здійснення інвестування в межах діяльності машинобудівного підприємства, запропоновано визначати поняття інвестиційного портфеля як сукупності інвестиційних ресурсів у розпорядженні підприємства, які спрямовуються на фінансування виробничо-господарських та фінансових проектів підприємства з метою забезпечення розвитку підприємства внаслідок інвестиційної діяльності. Згідно з запропонованим визначенням інвестиційний портфель (ІП) характеризується поєднанням таких складових: сукупність інвестиційних ресурсів, які є у розпорядженні підприємства (портфель ресурсів), а також сукупність проектів реального та фінансового інвестування, які фінансуються зазначеними ресурсами з метою забезпечення розвитку підприємства (портфель проектів).

Визначені особливості поняття дали змогу розробити класифікацію інвестиційних портфелів підприємства за основними ознаками, зокрема: за змістовими складовими (портфель проектів, ресурсів), за типами інвестицій у структурі портфеля (ІП реальних інвестицій, фінансових інвестицій, змішаний), за середовищем спрямування інвестицій (ІП зовнішнього спрямування, внутрішнього спрямування, змішаний), за цілями інвестиційної діяльності (ІП прибутковості, розвитку, управлінський, корпоративний, змішаний), за структурою фінансування (ІП внутрішніх ресурсів, зовнішніх ресурсів, боргових ресурсів, змішаний), за впливом структури на стабільність (ІП прогресивний, регресивний, кризовий), за структурою ресурсів (ІП матеріальних, нематеріальних, фінансових ресурсів, змішаний).

Опрацювання науково-літературних джерел підтверджує, що значна увага науковців спрямована на дослідження проблем формування інвестиційного портфеля підприємства, проте особливості процесу його використання практично не визначені. Враховуючи результати аналізування теорії та практики за проблемою, можна стверджувати про необхідність розроблення концептуальних основ формування та використання інвестиційного портфеля підприємства (рис. 1).

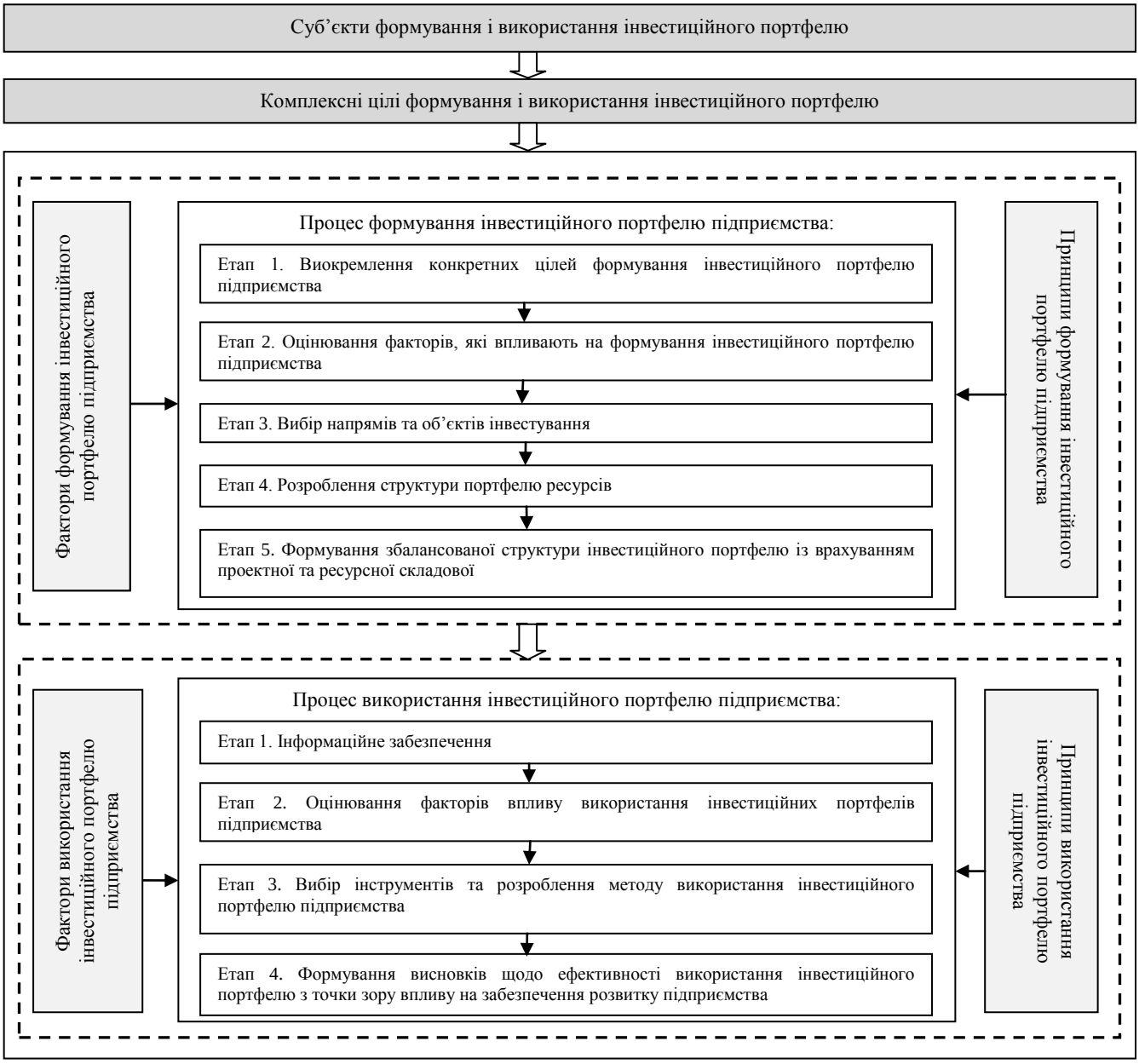

Рис. 1. Концептуальна модель формування та використання інвестиційного портфеля підприємства

Примітка: сформовано дисертантом

Концептуальна модель формування та використання інвестиційних портфелів підприємств реалізується за такою послідовністю: визначення суб'єктами комплексних цілей формування та використання інвестиційних портфелів; послідовне здійснення процесів формування та використання в межах впливу факторів та принципів та за допомогою основних інструментів.

Так, основу концепції формування та використання інвестиційного портфеля підприємства визначають комплексні цілі, до яких можна зарахувати: забезпечення програми розвитку підприємства; отримання управлінських та корпоративних вигод; отримання прибутку від інвестиційної діяльності. Суб'єктами формування та використання інвестиційних портфелів є керівництво підприємства, менеджери інвестиційних відділів, аналітики та консультанти з питань інвестиційної діяльності.

Окремими аспектами концепції, які стосуються безпосередньо процесів формування та використання, можна вважати фактори та принципи.

Більшість вітчизняних підприємств машинобудування для здійснення інвестиційної діяльності використовують політику самофінансування та залучення кредитів банків. Це підтверджується також загальногалузевою статистикою. У структурі інвестиційних ресурсів, які були використані машинобудівними підприємствами України, найбільшу частку протягом аналізованого періоду займають власні кошти підприємств та організацій: 60,8% – у 2010 р., 58,6% – у 2011 р. і 59,7% – у 2012 р., 71,5% – у 2013 р., а також 70,5% у 2014 р. Значним джерелом інвестиційних ресурсів є кредити банків та інші позики, частка яких у структурі ресурсів складала 12,3% у 2010 р., 16,3% у 2011 р., 17,1% у 2012 р., у 2013 р. – 8,8 %, у 2014 р. – 9,9%. Частка коштів державного бюджету, які можна характеризувати як цільове фінансування державою конкретних підприємств або проектів у загальній структурі займала лише 5,8% у 2010 р., 7,1% у 2011 р., 5,8% у 2012 р., у 2013 р. – 3,3%, у 2014 р. – 1,2%.

Аналізування діяльності крупних машинобудівних підприємств Львівської області дає змогу стверджувати, що основними ресурсами, які використовуються з метою фінансування інвестиційної діяльності є власні та боргові. Проте, аналізування фінансового стану досліджуваних підприємств свідчить, що їх основні показники, які характеризують платоспроможність і фінансову стійкість, здебільшого не відповідають нормативним значенням (табл. 1).

Таблиця 1

Основні показники, які впливають на формування інвестиційного портфеля аналізованих машинобудівних підприємств, станом на 2014 р.

Показники	Значення показників діяльності машинобудівних підприємств				
	ПАТ «Конвеєр»	ПрАТ «Львівський локомотиво-ремонтний завод»	ПАТ «Дрогобицький завод автомобільних кранів»	ПАТ "Науково-виробниче обєднання "Термоприлад" ім. В.Лаха"	ПАТ «Концерн-Електрон»
Нерозподілений прибуток, тис. грн.	-2924	2159	-41676	2007	-4646
Обсяги активів, тис. грн.	26191	300446	136769	14783	355284
Обсяги власного капіталу, тис. грн.	17761	161629	9954	12213	354427
Обсяги зобов'язань, тис. грн.	8437	138837	126815	1590	857
Кредиторська заборгованість, тис. грн.	3433	107941	48074	3702	770
Основні засоби, тис. грн.	19823	116236	52554	5499	12495
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,00012	0,03	0,0008	0,31	
Коефіцієнт автономії	0,68	0,54	0,73	0,83	0,99
Коефіцієнт фінансового левереджу	2,1	1,16	0,08	7,7	
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	-0,12	0,22	-1,75	0,46	0,28
Коефіцієнт цільовості довгострокових вкладень	2,09	1,27	0,72	2,2	1,39
Коефіцієнт Бівера	-0,28	0,13	-0,31	0,57	-12,8

Примітка: сформовано за даними фінансової звітності підприємств

Проаналізовані показники демонструють, що лише у ПрАТ «Львівський локомотиворемонтний завод» обсяги позичкового капіталу не перевищують обсяги власного. Значення коефіцієнта фінансового левериджу показує значну залежність більшості підприємств від кредиторів.

У другому розділі **«Формування інвестиційних портфелів підприємства»** розвинуто типологію факторів впливу на процес формування інвестиційного

портфеля підприємства, охарактеризовано інвестиційні ресурси у структурі портфеля, розроблено комплексну модель формування інвестиційного портфеля підприємства.

В межах визначеної концепції (див. рис. 1) формування інвестиційного портфеля трактується як визначення основних напрямів інвестування та забезпечення їх оптимальною структурою ресурсів. На основі опрацювання науково-літературних джерел, а також враховуючи практичні аспекти функціонування підприємств було запропоновано модель формування інвестиційного портфеля (рис. 2). В удосконаленій моделі визначальною особливістю є виокремлення двох взаємопов'язаних процесів (формування портфеля ресурсів і портфеля проектів), кожен з яких реалізовується залежно від цілей, принципів, факторів впливу та за допомогою конкретних інструментів. Результатом процесу формування інвестиційного портфеля є розроблення структури інвестиційних ресурсів (скоригованої на специфіку обраних напрямків інвестування), яка передбачає оцінювання та аналізування їх вартості, структури джерел залучення, можливих схем їх поєднання із врахуванням впливу на фінансову стійкість підприємства.

Аналізування науково-літературних джерел та власні дослідження дають змогу стверджувати, що основні фактори, які впливають на процес формування інвестиційного портфеля підприємства, можна розподілити залежно від середовища та характеру впливу на фактори макро- та мікросередовища, прямого та непрямого впливу. Факторами макросередовища прямого впливу доцільно вважати: законодавчо-нормативні (нормативно-законодавчі акти щодо інвестиційних процесів, політика держави щодо сприяння інвестиційної діяльності підприємства, обмежуюча політика держави стосовно інвестиційної діяльності підприємства, мінливість законодавчої бази, складність та бюрократичність адміністративних процедур, рівень корупції тощо); економічні (загальний стан економіки країни, податкова політика та ставки оподаткування, коливання валютного курсу, рівень інфляції, доступність та вартість банківських ресурсів, інвестиційний клімат, особливості зовнішньоекономічного інвестування тощо). Серед факторів макросередовища непрямого впливу можна виокремити: політичні (стабільність політичного середовища, небезпека військових дій, державне регулювання інвестиційної діяльності, політичні ризики, відкритість влади тощо), міжнародні (тенденції світової економіки; стабільність міжнародної фінансової та валютної системи, міжнародні інвестиційні інститути та фінансово-інвестиційні фонди; діюча система міжнародних розрахунків тощо).

Вплив факторів мікросередовища є прямим і до них належать: ретроспективні (обсяги здійснених інвестицій, ефективність інвестиційної діяльності, структура інвестиційної діяльності підприємства тощо), специфічні (інвестиційні потреби підприємства, величина підприємства, галузь функціонування тощо), інформаційні (доступність та повнота інформації щодо зовнішнього та внутрішнього середовища, інформація про економічно-політичну ситуацію в країні, відомості щодо тенденцій та ризиків інвестиційної діяльності, аналітичні дані щодо інвестиційної привабливості підприємств та регіонів тощо), фінансові (обсяги прибутків (збитків),

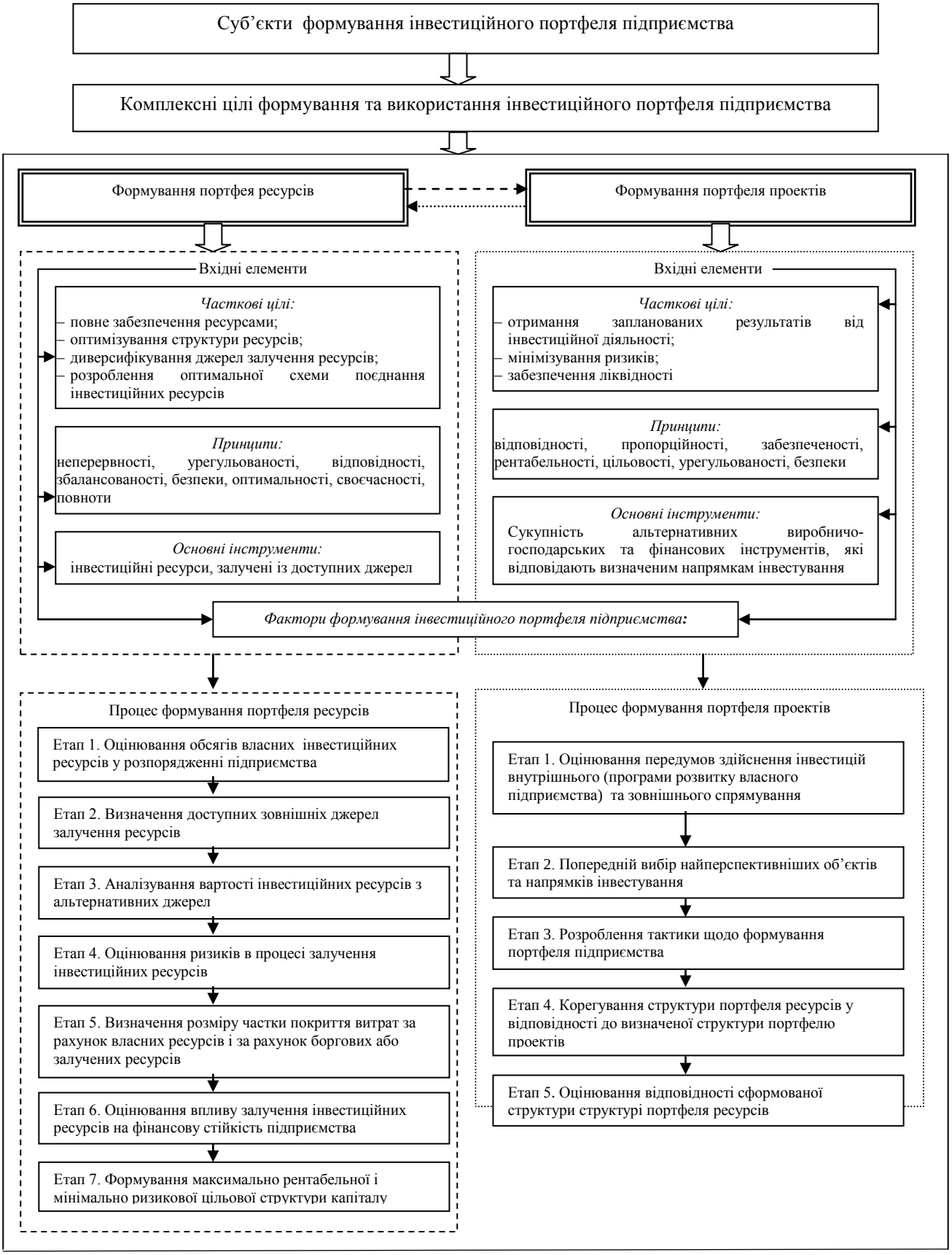

------ - процес формування портфеля ресурсів, ... - процес формування портфеля проектів

Рис. 2. Модель формування інвестиційного портфеля підприємства

Примітка: розроблено автором з використанням літературних джерел

рівень фінансової стійкості підприємства тощо), ресурсні (обсяги доступних інвестиційних ресурсів, обсяги власних та залучених інвестиційних ресурсів, можливість залучення коштів, вартість залучення коштів тощо), людські (наявність фахівців-аналітиків, рівень кваліфікації інвестиційних аналітиків, програма стимулювання працівників, необхідність та можливість залучення відповідних спеціалістів ззовні, вартість залучення аналітиків тощо). Серед виокремлених факторів ресурсні та фінансові більшою мірою стосуються формування портфеля ресурсів. Інші фактори здебільшого стосуються формування портфеля проектів.

У процесі формування інвестиційного портфеля підприємство стикається з проблемою розроблення структури ресурсів, яка дозволила б забезпечити в повному обсязі потребу в ресурсах та не мала би негативного впливу на фінансову стійкість підприємства. Існує три групи ресурсів, які можуть бути складовими у процесі формування інвестиційного портфеля підприємства, зокрема, портфеля ресурсів: власні, боргові, залучені. Вибір того чи іншого виду ресурсу або їх поєднання визначатиме форму забезпечення інвестиційного портфеля.

Аналізуючи результати статистичного огляду тенденцій формування інвестиційного портфеля вітчизняних машинобудівних підприємств, можна зробити висновок, що однією з найбільш поширених форм забезпечення інвестиційного портфеля є самофінансування, в структурі якого важливим ресурсом є чистий прибуток. Аналіз фінансової звітності машинобудівних підприємств дає змогу стверджувати, що більшість із них з метою забезпечення своєї інвестиційної діяльності використовує власні кошти. За період з 2010 по 2013 рр. обсяг власних коштів, які підприємства використовували в межах інвестиційної діяльності, склав: 114963,6 млн. грн. – у 2010 р., 152279,1 млн. грн. – у 2011 р. і 175423,9 млн. грн. – у 2012 р., у 2013 р. – 145883,7 млн. грн. Другим за обсягами джерелом інвестиційних ресурсів є кредити банків. Обсяги банківських кредитів, залучених підприємствами для забезпечення інвестиційної діяльності складав у 2010 р. 23336,2 млн. грн., у 2011 р. 42324,4 млн. грн., у 2012 р. – 50104,9 млн. грн., у 2013 р. – 17992,3 млн. грн.

У третьому розділі **«Використання інвестиційних портфелів підприємства»** виокремлено основні фактори використання інвестиційного портфеля підприємства, запропоновано систему забезпечення розвитку підприємства в межах використання інвестиційного портфеля, розроблено метод використання інвестиційного портфеля підприємства на основі масштабно-якісної моделі.

Використання інвестиційного портфеля підприємства характеризується процесом відбору та фінансування комплексу виробничо-господарських та фінансових проектів, які відповідають обраним напрямкам інвестування та забезпечують досягнення запланованих результатів розвитку підприємства.

Аналізуючи висновки існуючих досліджень, а також власні отримані результати, можна зазначити, що основними факторами використання інвестиційного портфеля є: інформаційні, технічні, професійні, організаційні, спеціальні, економічні. Вплив інформаційних, технічних, організаційних і професійних факторів стосується насамперед організування процесу використання інвестиційного портфеля, а спеціальні та економічні фактори характеризують

основні риси виробничо-господарських та фінансових проектів, а також можуть впливати на тактичні аспекти використання інвестиційного портфеля підприємства.

Вплив інформаційних факторів стосується здебільшого інформаційного забезпечення у процесі використання інвестиційного портфеля підприємства, яке визначається наявністю достовірної та повної інформації, зокрема документації, нормативної бази, відповідних інструкцій та розпоряджень, аналітичних даних тощо. Технічні фактори використання інвестиційного портфеля характеризуються наявністю та ефективністю функціонування технічних засобів, програмного забезпечення, необхідного в процесі збору, пошуку зберігання та обробки інформації. Вплив професійних факторів на процес використання інвестиційного портфеля підприємства визначається такими складовими: наявність відповідних спеціалістів з питань інвестиційної діяльності у штаті підприємства, необхідність залучення послуг зовнішніх консультантів та аналітиків, індивідуальні якості працівників, рівень кваліфікації працівників, вартість послуг тощо. Організаційні фактори частково носять ознаки професійних та технічних, оскільки характеризують наявність на підприємстві власних управлінських підрозділів та центрів відповідальності, які займаються забезпеченням інвестиційної діяльності і можуть здійснювати аналіз процесу використання інвестиційного портфеля, а також розробляти і готувати відповідні управлінські рішення.

Серед спеціальних факторів, які визначатимуть структуру використання інвестиційного портфеля підприємства доцільно виокремити основні пріоритети щодо: характеру розвитку підприємства, напрямку розвитку підприємства, цільових показників розвитку підприємства тощо. Економічні фактори характеризують виробничого-господарські та фінансові проекти з точки зору їх первинних показників (рентабельність, період окупності, рівень ризику тощо), а вплив таких факторів визначається врахуванням значень показників в процесі первинного оцінювання проектів та формування висновків щодо їх прийнятності.

В процесі здійснення інвестиційної діяльності підприємство може обирати або розробляти альтернативні проекти, які впливатимуть на розвиток підприємства. Система забезпечення розвитку підприємства на основі використання інвестиційного портфеля ґрунтується на послідовності етапів, які спрямовані на оптимізування структури виробничо-господарських та фінансових проектів підприємства, що розробляє або обирає підприємство. Вхідними елементами такої системи будуть цілі, фактори та принципи використання інвестиційного портфеля. Процес використання інвестиційного портфеля базуватиметься на двох основних етапах: первинне оцінювання виробничо-господарських та фінансових проектів, а також діагностика впливу цих проектів на забезпечення розвитку підприємства.

Як було визначено у концепції формування та використання інвестиційних портфелів підприємства, процес використання інвестиційного портфеля безпосередньо стосується фінансування інвестиційних проектів. Тобто, інвестиційний проект є основним інструментом в процесі використання інвестиційного портфеля. Зазначене дає змогу стверджувати, що оцінювання та вибір інвестиційних проектів є невід’ємним аспектом в процесі використання інвестиційного портфеля, оскільки визначає найбільш ефективний розподіл

інвестиційних ресурсів. Дослідження існуючих наукових розробок вітчизняних та зарубіжних авторів щодо основних показників оцінювання інвестиційних проектів дає змогу узагальнити їх та виокремити в основні параметри для первинного оцінювання виробничо-господарських проектів залежно від їх специфіки і цілей. Зокрема серед таких параметрів визначено: результативність проектів, часовий період, рентабельність, капіталомісткість, ризик тощо. Завершальним етапом процесу використання інвестиційного портфеля є реалізування методу використання інвестиційного портфеля, який базується на масштабно-якісній моделі. Сутність такої моделі ґрунтується на двоетапному використанні інвестиційного портфеля: Етап 1 – фінансування проектів внутрішнього спрямування з метою забезпечення програми розвитку підприємства, Етап 2 – фінансування проектів зовнішнього спрямування з метою отримання інвестиційного прибутку, управлінських вигод тощо (рис. 3).

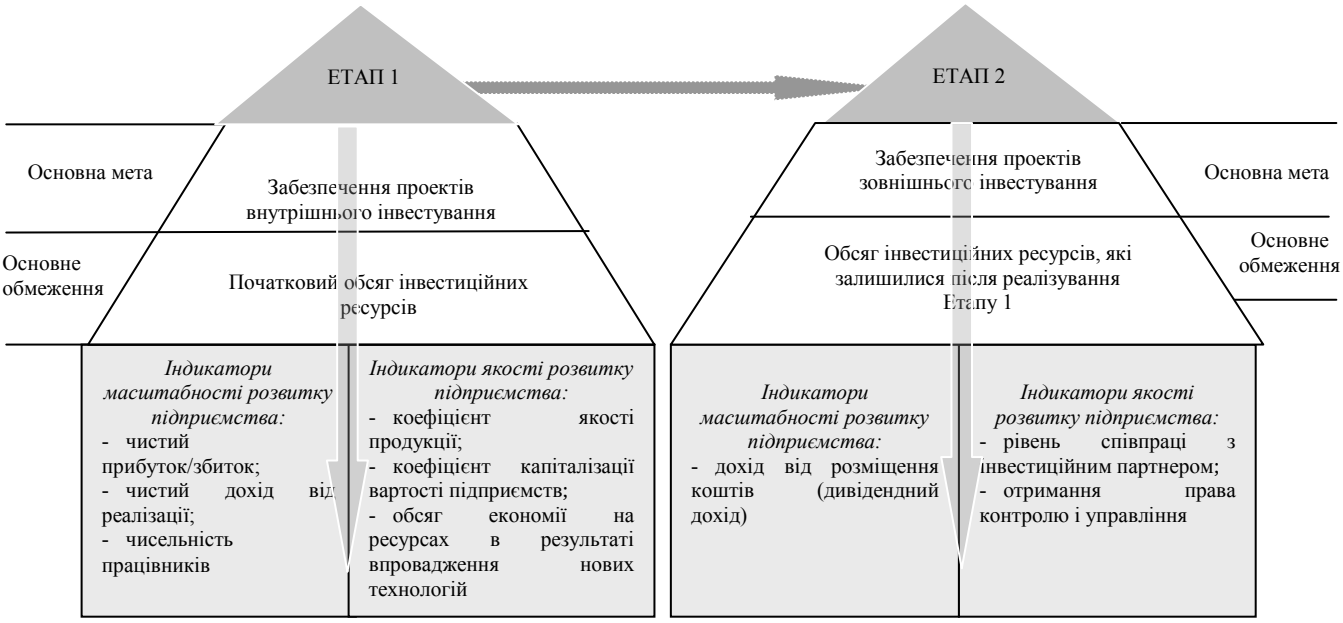

Рис. 3. Масштабно-якісна модель використання інвестиційного портфеля підприємства

Примітка: розроблено автором на підставі використання літературних джерел і власних досліджень

Математичний вираз та розв’язок масштабно-якісної моделі ґрунтується на оптимізаційній задачі, яка побудована за можливої умови, що підприємство використовує доступний обсяг інвестиційних ресурсів в першу чергу на фінансування внутрішніх проектів, а залишки – для інвестування проектів зовнішнього спрямування. В залежності від обрання інтенсивного або екстенсивного шляху розвитку підприємства оптимізаційна задача базується на відповідних цільових функціях та враховує допустимі обмеження на основні індикатори розвитку. Загалом базова система рівнянь для Етапу 1 може бути виражена за допомогою таких умов:

$$\sum_{j=1}^{m} d_j X_j \le I; \quad (1)$$

$$\sum_{j=1}^{m} Fj Xj \ge \Delta F \min; \quad (2)$$

$$\sum_{j=1}^{m} W_j X_j \ge \Delta W \min; \quad (3)$$

$$\sum_{j=1}^{m} R_j X_j \ge \Delta R \min; \quad (4)$$

$$\sum_{j=1}^{m} E^i_j X^i_{j5} \ge \Delta E^i_{\min}, (i \in \overline{1;n}); \quad (5)$$

$$\sum_{j=1}^{m} N_j X_j \ge \Delta N \min; \quad (6)$$

$$\sum_{j=1}^{m} P_j X_j \ge \Delta P \min; \quad (7)$$

$$X_j = \{0;1\}, \quad (8)$$

де d_j - відносна частка витрат на реалізування певного проекту; I - обсяг інвестиційних ресурсів; X_j - змінна, яка характеризує проект (булеві змінні величини X_j можуть набувати значень X_j=1 та X_j=0, якщо проект приймається або відхиляється, відповідно); m - кількість альтернативних проектів, які аналізуються; $\Delta F_{\min}$ - прогнозований мінімальний відносний приріст капіталізації, %; F_j - відносний приріст капіталізації підприємства внаслідок реалізування проекту, %; W_j - обсяг відносного приросту доходу від реалізації продукції внаслідок реалізування j-го проекту, %; R_j - частка відносного приросту інтегрального показник якості продукції внаслідок впровадження j-го проекту, %; $\Delta R_{\min}$ - мінімальний відносний приріст інтегрованого показника якості продукції, %. E_m - частка відносного приросту інтегрованого показника економії ресурсів внаслідок впровадження j-го проекту, %; i – вид ресурсу; $\Delta E^i_{\min}$ - мінімальний відносний приріст інтегрованого показника економії ресурсів, %, N_j - зміна кількості робочих місць (приросту) внаслідок реалізування j-го проекту; $\Delta N_{\min}$ - прогнозований мінімальний приріст кількості робочих місць; P_j - обсяг відносного приросту прибутку від реалізування j-го проекту, %; $\Delta P_{\min}$ - прогнозований мінімальний відносний приріст прибутку, %. У базовій системі рівнянь (1-8) $j = \overline{1;m}$. Обмеження (8) відображає умови невід'ємності та цілочисловості змінних величин.

В систему обмежень (1) – (8) введено додаткові змінні $Z_1 \div Z_7$, які підкреслюють економічний зміст задачі. З використанням додаткових змінних функції мети при обранні інтенсивного напрямку розвитку підприємства наберуть такого вигляду:

$$Z_1 \to \max; \quad (9)$$

$$Z_4 \to \max, \quad (10)$$

де Z_1 - обсяг невикористаної частки інвестиційних ресурсів (залишку), %; Z_4 - обсяг перевищення відносного приросту якості продукції, %.

При виборі екстенсивного напряму розвитку підприємства у якості функції мети пропонується розглядати максимізацію приросту доходу та максимізацію приросту робочих місць, що може бути виражено за допомогою таких умов:

$$Z_3 \to \max; \quad (11)$$

$$Z_6 \to \max, \quad (12)$$

де Z_3 - обсяг перевищення відносного приросту доходу, %; Z_6 - обсяг перевищення відносного приросту кількості робочих місць.

Система обмежень в межах забезпечення інтенсивного та екстенсивного розвитку підприємства буде виражена так:

$$\sum_{j=1}^{m} d_j X_j + Z_1 = I; \quad (13)$$

$$\sum_{j=1}^{m} F_j X_j - Z_2 = \Delta F \min; \quad (14)$$

$$\sum_{j=1}^{m} W_j X_j - Z_3 = \Delta W \min; \quad (15)$$

$$\sum_{j=1}^{m} R_j X_j - Z_4 = \Delta R \min; \quad (16)$$

$$\sum_{j=1}^{m} E_j^i X_j - Z_5^i = \Delta E_{\min}^i, (i \in \overline{1;n}); \quad (17)$$

$$\sum_{j=1}^{m} N_j X_j - Z_6 = \Delta N \min; \quad (18)$$

$$\sum_{j=1}^{m} P_j X_j - Z_7 = \Delta P \min; \quad (19)$$

$$X_j = \{0;1\}, Z_1 \div Z_7 \geq 0, \quad (20)$$

де Z_2 - обсяг перевищення мінімального приросту відносної капіталізації підприємства, %; Z_5 - обсяг перевищення відносного приросту економії ресурсу і-го виду, %; Z_7 - обсяг перевищення відносного приросту прибутку, %.

Модель (9) – (20) належить до класу лінійних, цілочислових і багатокритеріальних. Знаходження оптимального розв'язку такого класу задач здійснюється шляхом послідовної оптимізації часткових задач із виокремленими функціями мети (Z_1, Z_4) і (Z_3, Z_6) при фіксованій системі обмежень (13) – (20). Далі за обраною схемою компромісу (рівномірної оптимізації) здійснюється пошук Парето-ефективного розв'язку. Числова модель будується з використанням масиву числових даних (табл. 2).

Отже, у випадку з даним запропонованим масивом чисел структура оптимального розв'язку набере вигляду: X_1=1; X_2=1; X_3=1; X_4=1. Другий етап моделі характеризується фінансуванням виробничо-господарських проектів зовнішнього спрямування, які можна об'єднати за групами: група F – проекти фінансового інвестування, реалізування яких передбачає отримання додаткового доходу у вигляді дивідендів тощо; група R – проекти реального інвестування із пайовою участю, які здійснення реальних інвестицій на користь іншого підприємства з метою отримання додаткового доходу; група K – проекти, реалізування яких забезпечуватиме подальший розвиток корпоративних відносин між власним підприємством та його існуючими чи потенційними партнерами; група D – проекти, реалізування яких забезпечуватиме подальший розвиток власного підприємства внаслідок фінансування діяльності іншого.

Таблиця 2

Параметри формування числової моделі та результати розрахунку методу оптимального використання інвестиційного портфеля на етапі внутрішнього інвестування для СП ТОВ «Сферос-Електрон»

Обмеження	Проекти					Значення показників		
	X_1	X_2	X_3	X_4	X_5	Оптимальне	Мінімальне	Відхилення
На обсяг інвестиційних ресурсів (V_j), %	18,2	28	22,3	25	27,5	93,5	100	6,5
На відносний приріст капіталізації (F_j), %	2,5	1,8	3,0	1,95	2,8	9,25	6,8	2,45
На відносний приріст доходу від реалізації (W_j), %	4,4	5,08	4,83	4,15	4,5	18,46	10,9	7,56
На відносний приріст інтегрального показника якості продукції (R_j), %	0,5	1,7	0,8	0,6	0,5	3,6	2,4	1,2
Економії ресурсів (E_j^i), %	1,05	1,2	0,9	0,8	0,6	3,95	2,8	1,15
На збільшення кількості робочих місць (N_j), %	1,8	1,3	2,0	1,4	1,4	6,5	3,2	3,3
На відносний приріст прибутку (P_j), %	2,2	3,05	2,85	2,97	2,13	11,07	9,6	1,47

Як і на першому етапі, для побудови математичної моделі скористаємося оптимізаційною задачею з цільовою функцією – максимізація прогнозованого доходу за проектами, а також основним обмеженням на обсяг інвестиційних ресурсів:

$$f_1 = 0{,}15x_{11} + 0{,}13x_{12} + 0{,}25x_{21} + 0{,}3x_{22} + 0{,}18x_{31} + 0{,}2x_{32} + 0{,}27x_{41} + 0{,}3x_{42} + 0{,}26x_{43} \to \max; \quad (23)$$

$$f_2 = 0{,}12x_{11} + 0{,}12x_{12} + 0{,}22x_{21} + 0{,}18x_{22} + 0{,}16x_{31} + 0{,}19x_{32} + 0{,}25x_{41} + 0{,}28x_{42} + 0{,}24x_{43} \le 2{,}5, \quad (24)$$

де x_{11}, x_{12} - проекти групи F; x_{21}, x_{22}- проекти групи R; x_{31}, x_{32}- проекти групи K; x_{41}, x_{42}, x_{43}- проекти групи D.

Використовуючи прогнозовану структуру зовнішнього інвестування СП ТОВ «Сферос-Електрон» можна представити систему обмежень використання інвестиційного портфеля виражену за допомогою таких умов:

$$\begin{cases} 0{,}12x_{11} + 0{,}12x_{12} \le 0{,}375; & (25) \\ 0{,}22x_{21} + 0{,}18x_{22} \le 0{,}75; & (26) \\ 0{,}16x_{31} + 0{,}19x_{32} \le 0{,}875; & (27) \\ 0{,}25x_{41} + 0{,}28x_{42} + 0{,}24x_{43} \le 1{,}0. & (28) \end{cases}$$

Систему обмежень із врахуванням співвідношення між групами проектів представимо за допомогою умов:

$$0{,}12x_{11} + 0{,}12x_{12} - 0{,}22x_{21} - 0{,}18x_{22} \le 0; \quad (29)$$

$$0{,}22x_{22} + 0{,}18x_{12} - 0{,}16x_{31} - 0{,}19x_{32} - 0{,}25x_{41} - 0{,}28x_{42} - 0{,}24x_{43} \le 0; \quad (30)$$

$$0{,}12x_{11} + 0{,}12x_{12} + 0{,}22x_{21} + 0{,}18x_{22} - 0{,}16x_{31} - 0{,}19x_{32} - 0{,}25x_{41} - 0{,}28x_{42} - 0{,}24x_{43} \le 0; \quad (31)$$

$$0{,}16x_{31} + 0{,}19x_{32} - 0{,}25x_{41} - 0{,}28x_{42} - 0{,}24x_{43} \le 0; \quad (32)$$

$$x_{11} \div x_{43} - \text{булеві змінні}. \quad (33)$$

За допомого програмного забезпечення Microsoft Excel запропоновано числовий розв’язок задачі для СП ТОВ «Сферос-Електрон» (табл. 3).

Отже, згідно із запропонованою структурою оптимального розв’язку, можна зробити висновок, що з кожної групи до впровадження можна прийняти два проекти

за кожним типом, крім групи *D,* з якої проект другого типу не увійшов до оптимального розв'язку.

Таблиця 3

Результати розрахунку методу оптимального використання інвестиційного портфеля на етапі зовнішнього інвестування для СП ТОВ «Сферос-Електрон»

Показники	ПРОЕКТИ ЗА ГРУПАМИ								
	Група F		*Група R*		*Група K*		*Група D*		
	X_{11}	X_{12}	X_{21}	X_{22}	X_{31}	X_{32}	X_{41}	X_{42}	X_{43}
Прибуток F(x) за проектами	0,15	0,13	0,25	0,3	0,18	0,2	0,27	0,3	0,26
Проекти, які підлягають впровадженню	1	1	1	1	1	1	1	0	1
Прибуток від реалізування проектів	1,74								
Обмеження на інвестиції для певних груп проектів	0,375		0,75		0,875		1		
Витрати, необхідні для реалізування проектів, які можуть бути реалізовані	0,12	0,12	0,22	0,18	0,16	0,19	0,25	0,28	0,24
Планові витрати на проекти певних груп	0,24		0,4		0,35		0,49		

Варто зауважити, що запропонований метод оптимального використання інвестиційного портфеля може використовуватися з метою удосконалення інвестиційної діяльності підприємства шляхом вибору проектів, які можуть впливати на забезпечення розвитку підприємства. Такий метод потенційно може бути використаний на підприємстві з метою визначення найбільш оптимальних об'єктів зовнішнього інвестування.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі теоретично обґрунтовано вирішення наукового завдання щодо формування та використання інвестиційного портфеля підприємств. Метою наукових результатів є забезпечення розвитку машинобудівних підприємств, на базі ефективного використання інвестиційних портфелів. В рамках дослідження проблем формування та використання інвестиційного портфеля підприємств зроблено наступні висновки теоретико-методологічного і науково-прикладного характеру:

1. Для уніфікування понятійно-термінологічного апарату запропоновано визначати інвестиційний портфель підприємства як сукупність інвестиційних ресурсів у розпорядженні підприємства, які спрямовуються на фінансування виробничо-господарських та фінансових проектів підприємства, з метою забезпечення розвитку підприємства внаслідок інвестиційної діяльності. Основною характерною відмінність запропонованої дефініції від існуючих наукових є врахування важливості забезпечення оптимальної структури ресурсів у портфелі з огляду на обрані напрямки інвестування. У запропонованому визначенні виокремлено такі складові: сукупність інвестиційних ресурсів, які є у розпорядженні підприємства – портфель ресурсів, а також сукупність проектів реального та фінансового інвестування, які фінансуються зазначеними ресурсами з метою максимізації прибутку та мінімізації ризику – портфель проектів.

2. Розвинуто і доповнено класифікацію інвестиційних портфелів за основними ознаками, зокрема: за змістовими ознаками, за ступенем стабільності структури, за диверсифікованістю структури. Деякі ознаки класифікації можуть мати відношення

безпосередньо до певної складової інвестиційного портфеля. Портфель проектів можна класифікувати за такими ознаками: за типами інвестицій у структурі, за середовищем спрямування інвестицій, за рівнем ризиковості, за цілями інвестиційної діяльності, за часовою стратегією. Ознаками класифікації портфеля ресурсів можуть бути такі: за структурою фінансування, за впливом структури на стабільність функціонування підприємства, за структурою ресурсів. Наведена класифікація призначена для інвесторів та відповідальних працівників підприємства, які з її використанням можуть ідентифікувати типи інвестиційних портфелів.

3. Обґрунтовано методологічні засади формування та використання інвестиційних портфелів підприємств, на підставі яких інвесторам, аналітикам та відповідальним особам запропоновано розглядати формування та використання інвестиційних портфелів як послідовні і взаємозалежні процеси, що відбуваються під дією певних факторів, здійснюються за визначеними принципами з метою оптимізування інвестиційної діяльності та забезпечення розвитку підприємства.

4. Обґрунтовано, що важливим етапом як в процесі формування, так і в процесі використання інвестиційного портфеля підприємства є оцінювання факторів впливу. З огляду на це, аналітикам, керівництву підприємства та іншим відповідальним суб'єктам інвестиційної діяльності для підвищення ефективності аналітичних процедур запропоновано типологію факторів формування інвестиційних портфелів підприємств (політичні, міжнародні, законодавчо-нормативні, економічні, ретроспективні, специфічні, інформаційні, фінансові, ресурсні, людські) і типологію факторів використання інвестиційного портфеля підприємств (інформаційні, технічні, професійні, організаційні, спеціальні, економічні).

5. Для керівництва підприємства та менеджерів, які займаються аналізуванням інвестиційної діяльності та є відповідальними за формування інвестиційного портфеля підприємства, запропоновано використовувати модель, яка передбачає забезпечення вибору напрямків інвестування та розроблення відповідної структури ресурсів. У моделі формування інвестиційного портфеля підприємства передбачено, що в результаті розроблення суб'єктами комплексних цілей формування та використання, визначаються основні вхідні елементи системи, під впливом яких відбувається одночасне формування портфеля проектів та ресурсів. Зазначеними вхідними елементами є конкретні цілі, фактори, принципи, інструменти.

6. Для інвестиційних аналітиків розроблено метод оптимального використання інвестиційного портфеля, яка базується на використанні масштабно-якісної моделі. Такий метод дозволяє з комплексу альтернативних виробничо-господарських проектів визначити найбільш оптимальні з точки зору впливу на розвиток підприємства. Масштабно-якісна модель є оптимізаційною і передбачає оцінювання цільових індикаторів, які визначатимуть екстенсивний та інтенсивний розвиток конкретного підприємства. В результаті числового розв'язку такої моделі керівництво підприємства може отримати висновки щодо виробничо-господарських проектів, які доцільно фінансувати ресурсами портфеля. Запропонований метод передбачає виокремлення проектів внутрішнього та зовнішнього спрямування, їх послідовне оцінювання та подальше фінансування. При цьому першочерговими

вважаються проекти внутрішнього спрямування, які визначатимуть програму розвитку власного підприємства.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Наукові праці, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації

1.1. Монографія

1. Саталкіна Л. О. Оцінювання проектів як передумова формування масштабно-якісної моделі використання інвестиційного портфеля підприємства / О.С.Скибінський, Л. О. Саталкіна // Удосконалення економічних механізмів управління сучасними системами підприємств, корпорацій, галузей, регіонів, країн: монографія / під заг. ред. Ю. З. Драчука, В. Я. Швеця; М-во освіти і науки України; Луган. нац. ун-т ім. Т. Шевченка; Нац. гірн. ун-т. – Д.: НГУ, 2014. – С. 120 – 130. – *(Особистий внесок автора: уточнено основні показники оцінювання виробничо-господарських проектів підприємства).*

1.2. Праці у наукових фахових виданнях України

2.Саталкіна Л. О. Система формування інвестиційного портфеля підприємства / Л.О. Саталкіна // Прометей: регіональний збірник наукових праць з економіки. – Донецьк: Юго-Восток, 2013. – Вип. 1 (40). – С. 154-159.

3.Саталкіна Л. О. Система управління інвестиційним портфелем підприємства / О.С. Скибінський, Л. О. Саталкіна // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Менеджмент та підприємництво в Україні:етапи становлення і проблеми розвитку. – Львів: Видавництво Львівської політехніки. – 2013 - № 769. – С. 287-295. *(Особистий внесок автора: запропоновано класифікацію інвестиційних портфелів підприємства)*.

4.Саталкіна Л. О. Джерела фінансування інвестиційного портфеля підприємства / Л.О. Саталкіна // Науковий журнал «Економіка:реалії часу». – Одеса: Одеський національний політехнічний університет, 2013. – № 2 (7). – С. 181-186.

5.Саталкіна Л. О. Особливості використання масштабно-якісної моделі на етапі зовнішнього інвестування машинобудівного підприємства / Р. В. Фещур, О.С. Скибінський, Л. О. Саталкіна // Науковий вісник Одеського національного економічного університету. – Одеса: Одеський національний економічний університет, 2014. – № 11 (219). – С. 134-146. *(Особистий внесок автора: визначено особливості оцінювання проектів в межах масштабно-якісної моделі на етапі зовнішнього інвестування).*

1.3. Праці у наукових періодичних виданнях іноземних держав та у виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз даних

6. *Саталкіна Л. О. Інвестиційний портфель у системі фінансових інструментів підприємства / Л. О. Саталкіна // Журнал «Наукові праці НУХТ». – Київ: НУХТ, 2013. – № 50. – С. 212-220. *(Міжнародні наукометричні бази даних: Index Copernicus).*

7.Саталкина Л. А. Финансово-инвестиционное обеспечение производственно-хозяйственных проектов машиностроительных предприятий на основе их

*видання водночас є науковим фаховим

инвестиционных портфелей / О. Е. Кузьмин, Л. А. Саталкина // Экономика и предпринимательство – 2014. - № 1, ч. 1. – С. 251-258. (*Міжнародні наукометричні бази даних:* Agris, *Російський індекс наукового цитування (РИНЦ), (Особистий внесок автора: визначено сутність понять формування та використання інвестиційних портфелів підприємства).*

8. *Саталкіна Л. О. Масштабно-якісна модель використання інвестиційного портфеля машинобудівного підприємства / О. Є. Кузьмін, Р. В. Фещур, Л.О.Саталкіна // Актуальні проблеми економіки. – 2014. - №6 (156). – С. 494-505. (*Міжнародні наукометричні бази даних:* Agris, *Російський індекс наукового цитування (РИНЦ), (Особистий внесок автора: визначено сутність понять використання інвестиційних портфелів в контексті забезпечення розвитку підприємства, розроблено метод використання інвестиційного портфеля підприємства).*

9.*Саталкіна Л. О. Кластери як важливий чинник залучення інвестицій на промислові підприємства / О. Є. Кузьмін, Л. О. Саталкіна // Бізнес Інформ. – 2013. - № 4. – С. 127-134. (*Міжнародні наукометричні бази даних: Ulrichsweb Global Serials Directory (США); Research Papers in Economics (США); Російський індекс наукового цитування (Росія); Index Copernicus (Польща); Directory of Open Acess Journals; CiteFactor (США); Academic Journals Database (Швейцарія); Research Bible (Японія); Соціонет (Росія); Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського (Україна), (Особистий внесок автора: визначено особливості формування інвестиційного портфеля із врахуванням впливу кластерів).*

10.Satalkina L. O. Foreign direct investment in Ukrainian economy. Effects of foreign direct investment involvement / O. O. Maslak, L. O. Satalkina // Econtechmod. An international quarterly journal. – 2012. – Vol. 01, No. 4. – P. 29-33. *(Особистий внесок автора: визначено наслідки залучення прямих іноземних інвестицій в національну економіку).*

2. Опубліковані праці апробаційного характеру

11.Саталкіна Л. О. Елементи системи формування інвестиційного портфеля підприємства / О. С. Скибінський, Л. О. Саталкіна // Економіка підприємства: сучасні проблеми теорії та практики: матеріали ІІ Міжнар. наук.-практ. конф., 26–27 вересня 2013 р., Одеса, Україна / Одеський національний економічний університет. – Одеса: Атлант, 2013. – С. 95-97. *(Особистий внесок автора: виокремлено основні елементи системи формування інвестиційного портфеля підприємства).*

12. Саталкіна Л. О. Характеристика фаз життєвого циклу інвестиційного проекту / Л. О. Саталкіна, Н. Ю. Солярчук // Менеджмент суб'єктів господарювання: проблеми та перспективи розвитку: матеріали І Міжнар. наук.-практ. конф. 20-21 червня 2013 р. – Житомир, Україна / Житомирський державний технологічний Університет. – Житомир: ЖДТУ, 2013. – С. 116-118. *(Особистий внесок автора: наведено особливості за фазами життєвого циклу проектів).*

13. Саталкіна Л. О. Поняття інвестиційного портфеля в межах діяльності промислового підприємства / Л. О. Саталкіна // Розвиток національних економік в

*видання водночас є науковим фаховим

умовах глобальної нестабільності: матеріали І Міжнар. наук.-практ. конф., 15–16 лютого 2013 р., Одеса, Україна / Одеський національний університет імені І. І. Мечнікова. – Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2013. – С. 41-42.
14. Satalkina L. O. The influence of foreign direct investment on the activity of Ukrainian enterprises / L. O. Satalkina // Актуальні питання розвитку економіки в умовах сучасної нестабільності: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 22–23 лютого 2013 р., Київ, Україна / Київський економічний науковий центр. – Київ: ГО Київський економічний науковий центр, 2013. – Ч. 2. – С. 18-20.
15. Саталкіна Л. О. Проект інвестування як складова у структурі інвестиційного портфеля підприємства / Л. О. Саталкіна, А. М. Олійник, Д. Р. Цьвок // Спецпроект:аналіз наукових досліджень: матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф., 30–31 травня 2013 р., Дніпропетровськ: Видавець Біла К. О., 2013. – Т. 1: Актуальні питання економіки. – С. 80-83. *(Особистий внесок автора: уточнено поняття проекту інвестування в межах інвестиційного портфеля підприємства).*
16. Саталкіна Л. О. Обмеження та пріоритети у формуванні інвестиційного портфеля підприємства / Л. О. Саталкіна // Перспективні питання економіки та управління: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 8–9 квітня 2013 р., Дніпропетровськ, Україна. – Дніпропетровськ: «Герда», 2013. – С. 115-116.
17. Саталкіна Л. О. Психологічні аспекти інвестиційної діяльності / Л. О. Саталкіна // Управління в освіті: матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф., 18–19 квітня 2013 р., Львів, Україна / Національний університет «Львівська політехніка». – Львів: Вид-во «Тріада Плюс», 2013. – С. 236-238.
18. Саталкіна Л. О. Ефективність формування інвестиційного портфеля підприємства / С. С. Саталкін, І. П. Холява, Л. О. Саталкіна // Проблеми формування та реалізації конкурентної політики: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф., 19–20 вересня 2013 р., Львів, Україна / Національний університет «Львівська політехніка». – Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2013. – С. 212-213. *(Особистий внесок автора: уточнено особливості визначення ефективності формування інвестиційного портфеля підприємства).*
19. Саталкина Л. А. Реальные инвестиции в составе инвестиционного портфеля предприятия / А. С. Скибинский, Л. А. Саталкина // Общество и экономическая мысль в XXI в.: пути развития и инновации : материалы междунар. научн.-практ. конф., 25-27 апреля 2013 р., Воронеж, Россия / Воронежский филиал РГТЭУ – Воронеж: Издательско-полиграфический центр «Научная книга», 2013. - Ч. 1. – С. 176-180. *(Особистий внесок автора: уточнено поняття портфеля реальних інвестицій).*
20. Саталкіна Л. О. Ризик як складова комплексної системи формування інвестиційного портфеля підприємствак / Л. О. Саталкіна // Управління економічними процесами на макро і макрорівні: проблеми та перспективи вирішення: матеріали Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. молод вчен., 11–12 квітні 2014 р., Львів, Україна / Національний університет «Львівська політехніка». – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. – С. 197-200.

21. Саталкіна Л. О. Особливості процесу інвестування в умовах зовнішньо-економічної діяльності / Л. О. Саталкіна // Проблеми управління експортно-імпортною діяльністю: тези доповідей Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 13 травня 2014 р., Львів, Україна / Національний університет «Львівська політехніка». – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. – С. 84-85.

АНОТАЦІЯ

Саталкіна Л.О. Формування та використання інвестиційних портфелів підприємства. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). Національний університет «Львівська політехніка» Міністерства освіти і науки України, Львів, 2016.

Дисертаційна робота присвячена вирішенню наукового завдання щодо розроблення теоретико-методологічних положень та практичних рекомендацій з забезпечення процесів формування та використання інвестиційних портфелів підприємств. Вперше розроблено метод використання інвестиційного портфеля підприємства на основі масштабно-якісної моделі та на засадах забезпечення розвитку підприємства. Сформовано визначення поняття «інвестиційний портфель підприємства», а також згруповано більш повну класифікацію інвестиційних портфелів підприємства, у якій передбачено їх принциповий поділ з точки зору виокремлення портфеля проектів та ресурсів. Удосконалено модель формування інвестиційного портфеля підприємства, а також типологію факторів формування та використання інвестиційного портфеля.

Ключові слова: інвестиційний портфель, формування інвестиційного портфеля, використання інвестиційного портфеля, інвестиційний проект, проект внутрішнього інвестування, проект зовнішнього інвестування.

АННОТАЦИЯ

Саталкина Л. А. Формирование и использование инвестиционных портфелей предприятий. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.04 – экономика и управление предприятиями (по видам экономической деятельности). Национальный университет «Львивська политэхника» Министерства образования и науки Украины, Львов, 2016.

Диссертационная работа посвящена решению научного задания по разработке теоретико-методологических основ и практических рекомендаций касательно формирования и использования инвестиционных портфелей предприятия. Впервые разработано метод использования инвестиционного портфеля предприятия на основе масштабно-качественной модели и базируясь на обеспечении развития предприятия. Сформировано определение понятия «инвестиционный портфель предприятия», а также сгруппирована более полная классификация инвестиционных портфелей предприятия, в которой предусмотрено их принципиальное разделение с

точки зрения обособления портфеля проектов и ресурсов Усовершенствовано систему формирования инвестиционного портфеля предприятия, а также типологию факторов формирования и использования инвестиционных портфелей предприятия.

Ключевые слова: инвестиционный портфель, формирования инвестиционного портфеля, использование инвестиционного портфеля, инвестиционный проект, проект внутреннего инвестирования, проект внешнего инвестирования.

ANNOTATION

Satalkina L.O. Formation and utilisation of enterprise investment portfolio. – On the right of manuscript.

Dissertation in order to obtain a Degree of Candidate of Economic Sciences in a specialization 08.00.04 – economics and management of enterprises (by the types of economic activity). – Lviv Polytechnic National University, Ministry of Education and Science of Ukraine, Lviv, 2016.

Dissertation is devoted to the solution of scientific task that concerns the development of theoretically-methodological grounds and practical recommendations that relate to formation and utilization of enterprise investment portfolios. Scientific novelty of the obtained results consists in development of conceptual basis and practical recommendations of formation and utilization of enterprise investment portfolios. The object of the research refers to investment processes of machine-building enterprises. The subject of the research is theoretically-methodological and practical terms of machine-building enterprise investment portfolios formation and utilization.

In the first chapter «Theoretically-methodological and conceptual terms of formation and utilization of enterprise investment portfolios» there is revealed the concept and significance of enterprise investment portfolio, there are formed the conceptual terms of enterprise investment portfolios formation and utilization, there are analyzed the processes of investment portfolios formation and utilization on machine-building enterprises.

After careful studding of literary sources there was developed the concept of enterprise investment portfolio, which is proposed to be defined as a complex of investing resources at command of enterprise, which are used for the financing of enterprise productive and financial projects in such a way as to provide the development of enterprise in terms of investment activity. According to the proposed definition investment portfolio is characterized by the combination of such elements as: complex of investment resources, which are in command of enterprise (resource portfolio), and also the complex of projects of real and financial investment, that are financed by the noted resources with the aim to provide the development of enterprise (project portfolio). Also, concerning the peculiarities of the definition, there is represented the classification of enterprise investment portfolios with the following classification criterias: substantive component, the type of investments in the structure, the environment of investments orientation, the purposes of investment activity, the structure of investment resources, the influence of structure on stability, the ratio of revenues and expenses on formation.

In the research there are developed the conceptual aspects of enterprise investment portfolio formation and utilization, which are reflected in the conceptual model. Conceptual model of enterprise portfolio formation and utilization is realized in such an

order: determination of the complex aims of enterprise portfolio formation and utilization by responsible individuals; consistent implementation of formation and utilization processes in terms of the influence of factors, principles and with the aid of the basic tools.

In the second chapter «Machine-building enterprise investment portfolios formation» there is developed the typology of factors that influence the process of enterprise investment portfolio formation, there are characterized the investment resources in portfolio structure, there is also developed the complex model of enterprise investment portfolio formation.

One of the main aspects of scientific novelty of the dissertation refers to the determination of the main groups of factors that influence the process of investment portfolio formation. It is proposed to divide the groups of factors according to the level and the kind of their effect: factors of macro and micro level, factors of direct and indirect influence. We can point out such groups of factors of macro level of direct influence as: законодавчо-нормативні, економічні. Among the factors of macro level that effect indirectly we can find: political, international.

The research contains the improved model of enterprise investment portfolio formation. The remarkable peculiarity of such a model is connected with isolation of two related processes: formation of resource portfolio and formation of project portfolio. Each of the two processes can be performed according to the aims, principles, factors of influence and with the aid of certain instruments. The result of the process of investment portfolio formation is connected with the development of the structure of investment resources that foresee the evaluation and analysis of their value, structure of the sources, and possible schemes of their combination considering their effect on the financial stability of enterprise.

In the third chapter «Enterprise investment portfolio utilization» there are determined the main factors of enterprise investment portfolio utilization, there is proposed the system that will help to provide the development of enterprise in terms of investment portfolio utilization, there is developed the method of enterprise investment portfolio utilization that is based on scale-quality model.

The enterprise investment portfolio utilization is connected with the process of choosing and financing of the complex of productive and financial projects, that correspond to the chosen directions of investment and provide the attainment of planned results as for the development of enterprise. Among the main factors that can determine the process of investment portfolio utilization it is possible to define two main groups: those, the influence of which concerns the organization of the enterprise investment portfolio utilization (informational, technical, professional, organizational) and also those that can characterize the main features of productive and financial projects and can effect the tactical aspects of enterprise investment portfolio utilization (special and economical). The nature of these factors is determined in dissertation.

For the first time there is developed the method of enterprise investment portfolio utilization. The proposed method is based on a scale-quality model and are tended to provide the development of enterprise. Such a method is proposed to consider as the conclusive. Scale-quality model envisages the appreciation of the influence of certain

projects on the level of enterprise development through the evaluation of certain indicators and refers to two stages: Stage 1 – financing of those projects that refer to the projects of internal investment, the aim of this stage is connected with the provision of the program of own enterprise development; Stage 2 – financing of the projects of external investment, the aim of this stage is connected with the obtaining of income, managerial benefits and others. The principal idea of such a model lies in the separation the two main motives of enterprise development: quantitative – an income, and qualitative – managerial benefits, quality of products, economy of resources.

Key words: investment portfolio, investment portfolio formation, investment portfolio utilization, investment project, project of internal investing, project of external investing.